

Dar, ajungând la talie, lucrurile arătau puțin ciudat. Rochiile ei aveau corseletă. Mai precis, cam două palme de corsaj, ca un cordon, dar nu era cordon, ci corsaj din materialul rochiei, întărit prin niște cusături cărora croitoresele, nu știu de ce, le spun cercelete. Apoi, de unde se termina corseleta, rochia se continua cu o fustiță puțin creată și scurtă până deasupra genunchilor.

Eram amândouă mici, încă fetețe, cu copilăria încă neterminată. Nu aveam sâni, poate că pieptul nostru doar dădea impresia unei mici schimbări, a unor vagi denivelări, dar nu mai mult. Și totuși, corsetul rochiței era corset, arăta ca un corset și nicidecum ca o continuare a părții de sus a rochiței, din care ieșeau șnururile ce se legau pe umeri. Se vedea talia, se vedea zveltețea ei, se întrezărea viitoarea ei feminitate.

Eram atât de încântată când îi vedeam rochițele, când se apleca, când se mișca, când alerga și șnururile de pe umeri se zbăteau, încât cădeam într-o transă. Deloc invidie, doar admirație desăvârșită. Eram fericit contemplativă. Dorința mea de a fi ca ea, de a o imita, de a avea rochii ca ea era adâncă și nu mă părasea deloc.

Când am citit o nuvelă a lui Turgheniev, mi-a răsunat neașteptat din memorie această feteță cu rochiile ei. În nuvelă, un bărbat privește o fată care se zbânțuie spre o barcă pe malul unui râu, lângă un crâng de arbuști. Afară e foarte cald, e zăpușeală, și fata vrea

să plece cu barca pe râu. Abia a ieșit din copilărie, dar mai păstrează aerul de copil. Coatele ei sunt ascuțite, scrie Turgheniev. Și așa și este, copiii au brațele ca niște bețe și coatele ascuțite.

Acesta era secretul meu. Voiam o rochie, măcar o rochie care să fie la fel ca rochiile acelei fete.

Aveam în cap acest secret pe care-l frământam în minte pe tot drumul către croitoreasă. Mama nu i-a spus nimic. A scos materialul și i l-a arătat. Atât. Apoi s-a întors către mine și m-a întrebat cum vreau să fie rochia. Ei, atunci din mine a sărit secretul. Am uitat de ele, de mama mea și de croitoreasă, și am făcut o descriere amănunțită a rochiei, cu multă înflăcărare, ca și cum aceasta deja exista în ochii mei. Sigur nu mergea cu șnururi. Știam asta.

Era toamnă și nici materialul nu era potrivit pentru așa ceva. Fixația mea era corseleta. Am descris-o, am arătat cu mâinile pe corpul meu unde trebuia să fie și cum să arate, cât de lată să fie și cât de strânsă pe corp. Croitoreasa mă privea nedumerită. Îi arunca priviri dezaprobatore mamei ca să și-o facă aliată. Apoi s-a pus pe vorbit, punându-mi tot felul de piedici. „Dragă – mi-a spus ea –, dar corseleta, corsajul, se face când ai sâni, ea face diferența între talie și sâni și pune în evidență talia, acesta-i rostul ei.“ A ținut-o cu „nu se poate“, a adăugat că cerculețele mele merg doar la un material subțire, nu la stofă, chiar dacă stoffa este subțire, și tot așa. A urmat povestea cu trasul

rochiei peste cap. Că de ce nu fac rochia largă, evident, cu mâneci lungi, dar comodă, ușor de îmbrăcat și de purtat.

Eu eram însă neînduplecată. Fetița de la mare mi se mișca grațios și ademenitor în minte. Am insistat cât am putut, n-am renunțat la corseletă, am cerut să-i pună fermoar, dar să fie foarte strânsă pe talie. Cu o încăpățănare copilărească, am convins-o să facă așa cum voiam eu, iar mama nu s-a băgat în toată vorbăria noastră.

Mi-a făcut până la urmă rochia așa cum am vrut, am fost la vreo două probe. Cred că nu era grozavă, dar mie-mi plăcea mult. Mintea de copil visa ceva pentru alt corp, dar ce conta asta? Mă gândesc acum dacă nu cumva voiam să arăt ca fetița aceea și dacă dorința mea nu s-a transferat pe ceva concret, ceva care se putea face, pe rochiță.

Am purtat acea rochie cu înverșunare, am iubit-o, am iubit-o tare mult. Așa că, atunci când mi s-a cum-părat paltonul, gândul mi-a fugit la rochie și mi-am spus că merg împreună. Aș fi vrut să port rochia peste palton, dar știam că e un gând aiurea. Asta m-a făcut să merg uneori, când nu era prea frig, cu paltonul descheiat, pentru ca măcar puțin, timid, de dedesub-tul lui să răsară, să se zărească, în mișcarea mersului, rochia atât de iubită.

Știu că acest palton mi-a rămas în cap nu pentru că era grozav, nu pentru că l-am dorit doar pe el, ci

pentru că, chiar când nu purtam rochia, îmi aducea amintirea rochiei care mă aștepta acasă.

Despre paltoane am găsit, în romanul de debut al scriitorului Vladimir Nabokov, descrieri tulburătoare ale primei iubite. Se numeau „Mașenka“. Și romanul, și iubita. Întâlnirile personajului principal al cărții cu Mașenka, iubita lui, sunt amintiri în care imaginea ei era legată de paltonul pe care îl avea. „Simțea că întâlnirile acestea – pe vânt, pe ger – nedesăvârșite macină, tocesc iubirea. Orice iubire are nevoie de un loc retras, un refugiu, un adăpost, și ei nu aveau adăpost... Și Mașenka i s-a părut cumva străină la acea primă întâlnire de la Petersburg, poate pentru că purta un palton de blană și pălărie“. Deducem deci că el nu știa de acel palton. Această imagine a iubitei era asociată cu ninsorea și frigul iernilor, pe care le numea „iubiri de zăpadă“.

O altă întâlnire, un alt palton. Tânărul îndrăgostit vedea că „în anul acela Mașenka se schimbase, parcă slăbise puțin, și purta un palton albastru, cu cordon lat, pe care el nu-l știa“.

Această observație că nu cunoști haina iubitei, paltonul ei, mă duce cu gândul la ceea ce mi-a spus o femeie despre sora ei, cu care avea o legătură puternică și petrecea mult timp. Mergeau împreună la cumpărături – fetele și femeile tinere aleargă prin magazine –, cunoșteau preferințele, dorințele celeilalte. Sora acestei persoane rămăsese în străinătate – termenul

obișnuit era „fugise” din țară – și, după o tăcere nedorită, dar gândită pentru a-și proteja familia, îi trimisese o scrisoare și o fotografie.

În fotografie era ea, sora ei, dar părea, într-un mod bizar, o necunoscută. Persoana care mi-a povestit această senzație mi-a spus că, privind îndelung fotografia, a înțeles de ce. Nu-i știa hainele. Era ca și cum sora ei ar fi fost „băgată” în ceva necunoscut, așa cum ai pune o floare într-un vas necunoscut.

Paltonul poate fi simbolul unei stări, al bogăției cuiva. El poate fi expresia dorinței. El este dorința. Dorința de a fi cineva. Așa pare să se fi întâmplat cu Natalița, mătușa prietenului Adrian Neculau. Vorbind cu el despre paltoane, mi-a spus că Natalița, mătușa lui, o femeie frumoasă, era o legendă a familiei, înconjurată de un mister care s-a păstrat în mintea celor care au cunoscut-o. Era nu numai frumoasă, ci și școlită. Era prima femeie cu diplomă de filosofie de pe Valea Jijiei, spațiul dintre Dorohoi și Iași. Ea avea un mic secret. Nu l-a spus decât mamei lui Adrian – a fost, de fapt, mărturisirea unei dorințe neîmplinite. Natalița și-a dorit mult, tare mult, un palton de blană și, când trăgea să moară, bolnavă de o tuberculoză necruțătoare, i-a spus secretul ei. Murea și nu avusese un palton de blană, de „adevărată doamnă”.

De fapt, ea își dorea să fie o adevărată doamnă, iar paltonul de blană era cel care făcea, pentru ea, dintr-o femeie o „adevărată doamnă”. Nu-l avea. A murit cu

acel palton, care-i fusese cumpărat, dar pe care „nu l-a purtat sau poate mă-nșel eu“, mi-a spus Adrian. Aici se pune întrebarea: cum poate o femeie cu mintea ei, de condiția ei intelectuală, să aibă regrete lumești?

Spusele lui m-au făcut să mă gândesc la dorințele care țin de o identitate care ți s-a refuzat. De ce? Greu de spus. Din vina celui rămas cu dorința neîndeplinită, din cauza soartei sau din cauză că ursitoarele nu i-au pus un palton în ce-i pregătiseră la naștere. Și nu atât paltonul de blană, cât o etichetă pe care s-o poarte cu mândrie, „domnia“ unei femei.

La etichetă m-am gândit când mi-am adus aminte de o țărancă dintr-un sat de lângă Ploiești. La ea, eticheta era de femeie orășeancă, locuind la bloc. Mi-a spus că-și dorea mult să locuiască la bloc, în Ploiești. Timpul a trecut și nu prea vedea vreo posibilitate de a ajunge la oraș. Cu tristețe, mi-a mărturisit: „Și acum doresc ca măcar moartă să mă treacă printr-un apartament de bloc!“.

O prietenă căreia i-am scris despre paltoane a făcut o subtilă asociere între palton și identitate. Probabil că acest gând i-a venit din pasajul referitor la femeia care și-a dorit să fie orășeancă. Paltonul dinăuntrul nostru poate fi considerat identitatea noastră, care se schimbă așa cum se schimbă imaginea unui caleidoscop. Dacă identitatea este un palton, evident, gândind la figurat, atunci ea poate fi un „palton râvnit, căutat, găsit, pierdut, risipit, regăsit“. Acestea sunt